Raport științific
privind implementarea proiectului în perioada octombrie – decembrie 2011

Implementarea proiectului *Antroponime neconvenţionale româneşti în context european: tipare de construcţie şi funcţie discursivă* (cod PN-II-RU-TE-2011-3-0007, contract nr. 103/ 25.10.2011) în perioada sus-amintită se reflectă în următoarele:

- membrii echipei de cercetare au completat bibliografia preliminară referitoare la tratarea *antroponimelor neconvenţionale*;

- au întocmit *liste bibliografice* (care cuprind lucrări relevante din domeniile *antroponimiei generale, tipologiei, morfo-sintaxei, socio-* şi *etnolingvisticii, pragmaticii interculturale, polifoniei lingvistice*) care se regăsesc în bibliografiile aferente comunicărilor și articolelor în care s-a făcut trimitere la aceste surse;

- au redactat studii (unele susținute la manifestări științifice de prestigiu, altele publicate în volume colective), având ca punct de pornire *fişele de lectură* realizate în urma consultării bibliografiei de specialitate, completate cu punctele de vedere argumentate științific ale membrilor grantului.

În continuare, prezentăm *rezumatele* contribuțiilor științifice ale membrilor echipei, susținute/publicate în perioada octombrie-decembrie 2011.

DAIANA FELECAN – director de proiect

1. În lucrarea ***Antroponime neconvenţionale româneşti: tipare de construcţie şi funcţie discursivă – premise ale cercetării –*** (publicată în: Maria Marin, Daniela Răuțu (coord.), *Studii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, București, Editura Academiei Române, 2011, p. 253-266), autoarea anunță premisele unei cercetări mai ample, în care și-a propus să urmărească situația unor *antroponime neconvenţionale* (*porecle, supranume, nickname-uri*) utilizate în spațiul public românesc; unele dintre respectivele structuri, printr-o frecventă utilizare în contexte publice, tind să se *pragmatizeze*.

Partea introductivă conţine date referitoare la obiectul, fundamentul teoretic şi metodologic al lucrării, precum şi informaţii referitoare la trăsăturile *corpusului* utilizat (preluat din mass-media şi *Internet*).

Partea a doua conţine o analiză a *categoriilor* identificate în materialul investigat, în covarianţă sistematică cu *trăsături ale contextului public* în care acestea sunt utilizate. Am stabilit *raportul dintre indicii de identificare convenţionali / neconvenţionali* în contexte diferite, urmărind: *indicii de identificare* a unor persoane publice care au rolul de a desemna apelaţii (în prezenţa / absența reperului); *contextele interlocutive* în care se actualizează formele menţionate (*formale, informale*); *inventarele de antroponime* compatibile cu fiecare dintre contextele indicate şi *tiparele de construcţie* ale respectivelor formaţiuni; *funcţiile discursive* ale unor antroponime neconvenţionale şi eventuala lor *stereotipizare*.

2. În articolul ***O categorie de apelative neconvenţionale recente: numele comune atribuite persoanelor feminine din domeniul showbizului românesc*** (publicat în Oliviu Felecan (ed.) *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I Interferențe multietnice în antroponimie, Baia Mare, 19-21 septembrie 2011*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 235-250) este descris modul în care se constituie şi funcţionează unele dintre cele mai frecvente *apelative neconvenţionale – nume comune de grup* din limba română actuală, urmărind *raportul dintre uzul acestora* şi *poziţia ocupată în sistem*.

Perspectiva teoretică abordată este una interdisciplinară, promovată de *lingvistica funcţională, pragmatică, stilistică* şi *antroponimie*.

Corpusul este alcătuit din 12 cuvinte – *bazată, bengoasă, boarfă, bombă, bucată, bunăciune, bunoacă, divă, fiţoasă, naşpetă, piţipoancă, tunată* – extrase dintr-unul dintre câmpurile semantice cele mai bogate ale *apelativelor neconvenţionale – nume comune de grup*: cel al desemnărilor femeii.

În abordarea noastră am pornit de la precizări lexicografice canonice şi ne-am propus semnalarea unor sensuri apărute ca *fapte de discurs* şi *impuse în contexte repetabile* şi *stabile* din uzul lingvistic comun contemporan.

3. Lucrarea ***Antroponime cu valoare generică în limba română*** (susținută la Al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică, Facultatea de Litere, Universitatea din București: *Limba română: direcţii actuale în cercetarea lingvistică. The Romanian Language: Current Paths in Linguistic Research*, București, 9-10 decembrie 2011) descrie o categorie antroponimică specială, identificată pe teren românesc: *antroponimele cu valoare generică*.

Am pornit de la constatarea că anumite fenomene din domeniul antroponimiei nu au fost studiate sistematic în lingvistica românească tradiţională. Cercetările recente se confruntă cu probleme care intră în sfera de interes a sociolingvisticii şi pragmaticii, *genericitatea* fiind una dintre acestea.

Perspectiva teoretică este cea a *pragmasemanticii*, iar metodologia utilizată aparţine *semanticii lexicale descriptive* şi *retoricii*.

Lucrarea încearcă, mai întâi, fixarea cadrului teoretic şi evidenţierea importanţei pragmatice *a genericităţii* ca fenomen universal şi, mai apoi, îşi propune încadrarea unor forme lingvistice într-un sistem unitar, pornind de la *caracteristicile genericităţii în limba română actuală*, urmărind manifestările acesteiea la nivel *lexical, semantic* şi *pragmatic* în domeniul antroponimiei.

OLIVIU FELECAN – membru

1. Comunicarea ***Observaţii referitoare la unele supranume colective din nord-vestul României*** a fost susţinută la Al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică, Facultatea de Litere, Universitatea din București: *Limba română: direcţii actuale în cercetarea lingvistică. The Romanian Language: Current Paths in Linguistic Research*, București, 9-10 decembrie 2011.

Lucrarea (parte a unui studiu mai amplu, bazat pe materialul lingvistic cules din nord-vestul României) îşi propune să trateze aspecte referitoare la modul de formare şi funcţionare a unei categorii antroponimice cu funcţie denominativă specială, utilizată în comunităţi rurale din judeţele Maramureş, Sălaj, Bistriţa-Năsăud, Satu Mare: *supranumele colective*.

Tipologia claselor identificate pe material (*tipare onomastice neconvenţionale*) este fundamentată pornind de la *natura referentului desemnat de respectivele unităţi antroponimice.*

Supranumele de grup este o categorie antroponimică, alături de *poreclă*, a actului de numire neoficială. Vorbitorii sunt cei care decid structura supranumelui, numărul (dintr-un inventar nelimitat) şi caracteristicile componenţilor funcţionali; în ceea ce priveşte actul de socializare, comunitatea nu este obligată să utilizeze supranumele colectiv în nomenclatoare oficiale. Intenţia care stă la baza conferirii supranumelor colective este, la nivel individual, anularea singularităţii unui „particular", înserierea acestuia, iar la nivelul grupului, extragerea unei microcolectivităţi din clasificările curente, „convenţionalizate" (locuitori ai unei anumite regiuni din ţară, din judeţ şi chiar din sat – în cazul în care sătenii sunt supranumiţi pe grupuri) şi definirea lor în raport cu *opoziţii marginale*, cum ar fi: *susănari*, *josănari*, *pietrişeni*, *câmpeni* (supranume atribuite locuitorilor din Bârsana, jud. Maramureş), în funcţie de poziţionarea geografică în sat.

Din punct de vedere semantic, supranumele de grup este asimilabil cu porecla individuală, deosebirea dintre cele două constând în faptul că supranumele de grup se prezintă întotdeauna ca formă nominală de plural (desemnând pe toţi membrii unei comunităţi).

Din perspectivă sociolingvistică, supranumele de grup este expresie a funcţiei de delimitare netă a unei comunităţi prin trasături specifice, care constituie criteriile de tipologizare, cum ar fi unele dintre cele menţionate mai sus.

În plan discursiv, supranumele de grup sunt ocurente, de regulă, în absenţa celor desemnaţi, adesea din cauza sensului peiorativ pe care îl sugerează.

Prin caracterul de indice diagnostic pe care supranumele de grup îl reprezintă pentru structura socioculturală şi psihologică a comunităţii româneşti tradiţionale, inventarul de structuri denominative analizate constituie un preţios corpus pus la dispoziţie studiilor de profil istoric, lingvistic, sociologic.

ALINA BUGHEȘIU – membru

1. Studiul intitulat ***Perceptions of time in onomastics: virtual anthroponymy*** [***Percepţii ale timpului în onomastică: antroponimia virtuală***] a fost prezentat cu ocazia Conferinţei anuale a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine din cadrul Universităţii din Bucureşti (11–12 noiembrie 2011). Lucrarea abordează numele de utilizator, un tipar denominativ relativ recent, care, alături de supranume, porecle şi pseudonime, delimitează o clasă aparte de nume de persoane: *antroponimele neconvenţionale*.

Vizând definirea acestui concept, cercetarea îşi propune să prezinte, dintr-o perspectivă diacronică, evoluţia categoriei nominale analizate, observând desprinderea acesteia de clasele denominative tradiţionale. În acelaşi timp, urmărind conceptul în sincronie, lucrarea evidenţiază particularităţile formării şi funcţionării numelui de utilizator, în raport cu modelul onomastic anglofon, adoptat şi/sau adaptat în peisajul cultural şi

lingvistic românesc actual, odată cu schimbările cauzate de revoluţia informaţională. În vederea ilustrării aspectelor teoretice identificate, cât şi pentru analiza elementelor socio- şi psiholingvistice cultivate la nivelul uzului, studiul aduce în discuţie materialul rezultat din aplicarea unui chestionar privitor la numele de utilizator folosit în anumite programe ori site-uri de socializare. Atenţia este îndeosebi orientată spre adolescenţi, întrucât acest segment de vârstă se dovedeşte un promotor entuziast şi constant al tipului de comunicare descris de numele de utilizator, nu doar în mediul virtual definitoriu, ci, simultan, în ocurenţele lui cotidiene, dincolo de monitor.

2. Lucrarea ***Direcţii actuale în cercetarea onomastică: numele de utilizator*** a fost susţinută cu ocazia celui celui de-al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică, Facultatea de Litere, Universitatea din București: *Limba română: direcţii actuale în cercetarea lingvistică. The Romanian Language: Current Paths in Linguistic Research*, București, 9-10 decembrie 2011. Studiul porneşte de la cercetarea contextului actual, ale cărui dimensiuni sunt definite, în esenţă, de procesele declanşate de fenomenul globalizării, dimensiunile lingvistice şi extralingvistice aferente fiind supuse unor constante reevaluări şi reorganizări fundamentale. Ca alternativă pentru tipurile convenţionale de comunicare, accesibilizarea Internetului impune un nou mediu de exprimare, *virtual*, extrem de flexibil şi de adaptabil, menit să răspundă nevoilor comunicaţionale actuale.

Implicaţiile comunicării virtuale pot fi observate la nivel lingvistic, în general (conversaţiile de tip *chat* au determinat modificări semnificative în structurile gramaticale întâlnite în mod tradiţional, convenţional, pe parcursul unui act de vorbire), cât şi la nivel onomastic, implicit şi în particular, prin înlesnirea apariţiei unui nou tipar denominativ: *numele de utilizator* (*user name*). Întrucât acest model nominal nu este definitoriu pentru realitatea socioculturală şi lingvistică autohtonă, particularităţile pe care le cultivă în peisajul limbii române contemporane îşi au originea, pe de o parte, în sistemul onomastic anglo-american din care provin, iar, pe de altă parte, acestea rezultă din interferenţele interculturale şi interlingvistice favorizate de contextul globalizării şi al dezvoltării tehnologiei comunicaţiilor. Prin urmare, lucrarea în cauză abordează, din perspectiva lingvisticii de contact, clasa numelui de utilizator, urmărind definirea şi caracterizarea acesteia, pe baza unui material onomastic reprezentativ.

GEORGETA RUS – membru

1. Comunicarea ***L'anthroponymie présidentielle et politique dans la lignée de la presse satirique française*** (publicată în Oliviu Felecan (ed.) *Numele şi numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I Interferențe multietnice în antroponimie, Baia Mare, 19-21 septembrie 2011*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 251-262) are drept scop cercetarea şi analizarea motivaţiilor de ordin lingvistic care stau la baza supranumelor şi a poreclelor preşedinţilor şi oamenilor politici francezi, utilizând drept resursă principală ziarele satirice.

Prima parte urmăreşte caracteristicile unui corpus *in extenso*, încercând să răspundă unor întrebări privind rolul lor denominativ, luând, totodată, în calcul importanţa onomastică şi aspectul semiotic al acestora: cine atribuie aceste supranume, în ce scop, care este durata lor de viaţa, care sunt diferenţele de mentalitate resimţite în atribuirea denumirilor respective etc.

A doua parte a comunicării se bazează pe un material constituit din datele culese din mass-media ultimelor luni şi se referă la omul politic francez Dominique Strauss-Kahn. Analiza lexicului se face într-o manieră comparativă între apelative, supranume şi/sau porecle, utilizate, îndeosebi, de către presa franceză. Acestea vor fi analizate din perspectivă discursiv-pragmatică.

Analiza asupra evoluţiei lingvistice şi a varietății antroponimelor neconvenționale avute în vedere se face în funcție de câțiva parametri sociolingvistici.

Se observă, astfel, că supranumele și poreclele actuale fac parte din patrimoniul lingvistic al fiecărei societăți, variaţii superficiale putând fi observate de la o cultură la alta.

Datorită succesului de care se bucură, antroponimele neconvenționale ocurente, inițial, în presa satirică şi-au extins utilizarea, fiind preluate în limbajul curent sau în ziare de o cu totul altă factură. Dacă una dintre funcţiile primordiale ale antroponimelor constă în identificarea purtătorilor lor, este clar că, în afara contextului originar, supranumele eşuează în misiunea sa şi generează confuzii. Manifestări veleitare de revoltă împotriva guvernului şi semne de contestare a deciziilor politice, poreclele şi supranumele reprezintă o marcă suplimentară de calificare pe care locutorii o folosesc pentru a accentua un aspect pozitiv

sau negativ al unei personalităţi politice. Dezvăluind identitatea unei persoane, aceste categorii denominative sunt supuse unor evoluţii semantice, în strânsă legătură cu devenirea socială/ politică a purtătorului lor.

2. Articolul ***L'intercompréhension et le bilinguisme dans la mobilité internationale*** a fost susţinut în cadrul Conferinţei Internaţionale de romanistică Zilele studiilor romanice – ediţia a II-a, organizată de Catedra de romanistică a Facultăţii de Filozofie a Universităţii Comenius din Bratislava, Slovacia.

Studiul îşi propune să analizeze comportamentul lingvistic al indivizilor care sunt obligaţi să comunice fără a vorbi limba celuilalt. Este vorba, în acest caz, în special, de schimburi la nivelul mobilităţii internaţionale, între persoane având limbi materne înrudite.

Ipotezele reţinute pentru acest studiu sunt următoarele: persoane vorbind limbi înrudite ajung să se înţeleagă şi să interacţioneze utilizând fiecare propria sa limbă. Interfaţa lingvistică nu este constituită dintr-o limbă comună, deşi limbile lor materne fac parte din aceeaşi familie. În acest caz, formaţia culturală anterioară nu influenţează comportamentul lingvistic precedent, iar elementul care motivează oamenii pentru a face efortul de a înţelege o altă limbă decât a lor este nevoia de comunicare.

Pentru a verifica aceste ipoteze, am realizat un studiu de doi ani în mediul economic/de afaceri român, frecventat de către cetăţeni făcând parte din Uniunea Europeană şi am întreprins analize comparative şi contrastive.

Ceea ce e important de reţinut din această cercetare este faptul că locutorii trebuie să respecte unele condiţii pentru ca schimbul informaţional şi/sau ideatic să poată avea loc în intercomprehensiune. De asemenea, este preferabil să se utilizeze limba literară, în caz contrar apare blocajul lingvistic, cauzat de specializarea termenilor. În ceea ce priveşte schimburile antroponimice, acestea se realizează făcând apel la noţiunile oferite atât de limba maternă, cât şi de lexicul onomastic internaţional, deşi se constată adesea dificultăţi de înţelegere, în special în distincţia masculin/feminin.

Se poate afirma că în societatea actuală, excesiv mondializată, intercomprehensiunea propune un model care face posibilă comunicarea, în ciuda diferenţelor evidente de cod, respectând, în acelaşi timp, specificul lingvistic al locutorilor şi multiculturalismul acestora. În cazul locutorilor de limbi înrudite, acest fenomen reuşeşte să le îmbogăţească orizontul lingvistic datorită deschiderii spre cultura celuilalt, într-o manieră extrem de autentică, prin prisma limbii materne.

3. Comunicarea purtând titlul ***L'identité numérique: aspects concernant les pseudonymes électroniques dans la société française du XXIe siècle*** a fost susţinută în cadrul Conferinţei Anuale a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine, Bucureşti, având drept temă *Percepţii ale timpului*, şi s-a desfăşurat în perioada 11–12 noiembrie 2011, Bucureşti.

În sistemul de denominaţie personală, pseudonimele au un statut lingvistic şi un rol discursiv particular. Situate între identitate şi libertate de expresie, acestea se caracterizează printr-o dinamică variabilă în funcţie de contextele în care se utilizează. În cazul societăţii franceze, dominate de evoluţia semnificativă a noilor tehnologii din ultimii ani, pseudonimele se înscriu în tendinţele actuale ale unui sistem antroponimic aparte, care traduce, pe de-o parte, caracterul său neconvenţional, şi, pe de altă parte, deschiderea către alte culturi/ sisteme grafice.

Prezentul studiu îşi propune să analizeze fenomenul de proliferare a pseudonimelor în contextul secolului XXI, precum şi motivaţiile de ordin sociolingvistic care stau la baza alegerii pseudonimului electronic, şi, în principal, al celui utilizat în denumirea blogurilor.

Analiza corpusurilor antroponimice este privită dintr-o perspectivă tipologică, socială şi generaţională, iar scopul este stabilirea principiului care guvernează opţiunile pseudonimice, precum şi a importanţei şi a valabilităţii acestor producţii lingvistice în volatilitatea care caracterizează sistemele numerice/ electronice.

Datorită faptului că sunt extrem de eteroclite, pseudonimele ajung să fie privite ca semne lingvistice care înglobează şi oferă, în acelaşi timp, indicaţii referitoare la evoluţia antroponimică a societăţii şi a culturii franceze.

Astfel, cercetarea prezintă unitar situaţia acestui domeniu onomasiologic, pentru a analiza factorii care îi stau la bază şi consecinţele asupra sistemului lingvistic.

4. Studiul ***Aspects de la dynamique des „anthroponymes électroniques" dans la société française d'aujourd'hui: enjeux et perspectives linguistiques*** a fost susţinut în cadrul celui de-al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică, Facultatea de Litere, Universitatea din București: *Limba*

română: direcţii actuale în cercetarea lingvistică. The Romanian Language: Current Paths in Linguistic Research, Bucureşti, 9-10 decembrie 2011.

Lucrarea urmăreşte cazul unor structuri antroponimice (*nickname*-uri) utilizate în adresele electronice în societatea franceză actuală.

Prima parte a comunicării are drept obiectiv clasificarea categoriilor onomastice prezente în spaţiul virtual francez, precum şi modelele denominative pe care le construiesc. În acelaşi timp, analiza vizează actul autoatribuirii nominale şi influenţa sa în sistemul antroponimic.

Cea de-a doua parte a comunicării urmăreşte repartiţia indicilor de identificare a persoanelor în contexte diferite şi raporturile între indici, precum vârsta, domeniul de activitate sau gradul de instruire şi opţiunea pentru antroponimele „electronice”.

Materialul ilustrativ este constituit dintr-un bogat corpus de adrese de e-mail utilizate în spațiul francez; un alt obiectiv al lucrării este analizarea structurii lingvistice şi depistarea motivaţiilor pragmatice care definesc termenii de referinţă denominativi.

Având în vedere activitatea prezentată, considerăm că ne-am îndeplinit obiectivele propuse pentru perioada inițială a derulării proiectului de cercetare.

Director proiect,

Conf. univ. dr. **Daiana Felecan**